

5. SUUNNITTELU (Planning) Maarit Nisu

Tässä luvussa Mike Sharples esittelee erilaisia tekstien suunnittelun välineitä. En mene referoimassa yksityiskohtiin, koska menetelmät taitavat olla jo aika tuttuja syventäviä opintoja tekeville yliopisto-opiskelijoille. Tulkoot mainituiksi kertauksen vuoksi.

Sharples toteaa, että tekstiä varten tehdyt suunnitelmat poikkeavat esimerkiksi rakennuspiirustuksista, joiden on tarkoitus osoittaa hyvin tarkasti jo ennen rakennustyön aloittamista millainen rakennus rakennetaan. Keskeneräiseen tekstiin on huomattavasti helpompaa ja halvempaa tehdä muutoksia, kuin keskeneräiseen rakennukseen. Kirjoittamista varten tehtyjen suunnitelmien tehtävä onkin toimia ideoiden tutkimisen ja kehittelyn välineenä. Kun työn edetessä syntyy tekstiin liittyviä uusia ideoita ja päämääriä, suunnitelmaa tarkistetaan. Suunnittelu ja kirjoittaminen etenevät rintarinnan. (Sharples 1999, 74-75.)

Kirjoitussuunnitelma palvelee monia eri tarkoituspäriä. Voi olla tarpeen tehdä erilliset suunnitelmat esimerkiksi rakenteesta ja ilmaisukeinoista. Myös työn eri vaiheissa ja erilaisia tekstejä varten tarvitaan erityyppisiä suunnitelmia. Suunnittelu voi lähteä liikkeelle esimerkiksi erilaisista muistiinpanoista ja luonnoksista, edetä idealistojen, miellekarttojen ja "muistiinpanoverkoston" notes network) kautta retorisiin suunnitelmiin, sisällysluetteloon, liitteisiin ja tekstiluonnokseen. Edellä mainittu kehittäminen lähtee sisällön hahmottelusta ja päättyy ilmaisun (retoriikan) suunnitteluun. (Sharples 1999, 75.)

Ideoiden, argumenttien ja tekstikatkelmien ryhmittely ja niiden keskinäisten suhteiden merkitseminen näkyviin esimerkiksi nuolin voi olla erityisen hyödyllistä vaikeiden, vaikkapa tieteellisten tekstien rakenteen suunnittelussa (Sharples 1999, 81). Kun (tieteellistä) tekstiä lähdetään työstämään edellä mainitun ryhmittelyn pohjalta, hyvänä apuna on hierarkkinen otsikointi; lukujen ja alalukujen järjestyksen suunnittelu. Sharples toteaa, että jos tekstin suunnittelu aloitetaan suoraan luonnostekstin kirjoittamisella, on suuri vaara eksyä aiheen viereen ja sen jälkeen saada teksti taas "ruotuun". (Sharples 1999, 85.)

Luvun lopuksi Sharples nostaa esiin kysymyksen siitä, että onko suunnittelusta mitään

hyötyä. Hän toteaa, että jos kirjoittaminen sujuu hyvin ilman suunnittelua, ei ole mitään järkeä tuhjata aikaa perinpohjaisiin suunnittelutekniikoihin. Sharples kertoo, että kirjoittamisen suunnittelun hyödyllisyyttä koskevat tutkimustulokset ovat puutteellisia, mutta mielenkiintoisia. (Sharples 1999, 85 ja 87.)

Joissain tutkimuksissa on osoitettu, että laadukas suunnittelu korreloi laadukkaan tekstin kanssa. Sharples kyseenalaistaa nämä johtopäätökset toteamalla, että suunnittelu tarkoittaa yleensä sitä, että tekstin parissa on vietetty paljon aikaa. Ehkä jo pelkkä ajan antaminen ideoiden kehittymiselle ja niiden aktiivinen pohdiskelu tuottavat hyvän lopputuloksen, eikä suinkaan suunnittelu suoranaisesti. Toisaalta tekstin suunnittelu ei aina takaa hyvää lopputulosta, varsinkaan jos suunnitelma ei ole onnistunut (Sharples 1999, 87-88.) Loppujen lopuksi Sharples (1999,89) toteaa, että kirjoittajan on paras luottaa omaan vaistoonsa siitä, miten kirjoittaminen etenee parhaiten sen sijaan, että noudattaisi ohjetta "suunnittele enemmän".